

2024-04-25

Dnr Komm2024/00299/S 1985:A
Smer 2024:3

Yttrande om livmodertransplantation

Forskning om livmodertransplantation har bedrivits vid Göteborgs universitet sedan 1999 och den första livmodertransplantationen utfördes vid Sahlgrenska sjukhuset 2012. Flera transplantationer har gjorts inom ramen för denna forskning och hittills har 17 barn fötts. Metoden har också spridits till andra delar av världen. Totalt har över 100 transplantationer gjorts i världen vilka har resulterat i över 60 födslar. En diskussion om huruvida livmodertransplantation bör bli ordinarie behandling inom svensk hälso- och sjukvård förs för närvarande inom det nationella programrådet (NPO) kvinnosjukdomar och förlossning samt inom sjukvårdsregionerna. Representeranter för NPO kvinnosjukdomar och förlossning har kontaktat Smer för ett yttrande kring de etiska aspekterna kring frågan om livmodertransplantation.

Smer har tidigare uttalat sig om livmodertransplantation vid två tillfällen. I rapporten Assisterad befruktning från 2013, skisserade Smer frågans etiska aspekter, och rådet anförde att det då var för tidigt att ge klartecken för att införa livmodertransplantation inom hälso- och sjukvården. Det främsta skälet var att metoden befann sig på forskningsstadiet och att det fortfarande fanns stora kunskapsluckor. I ett svar till Sahlgrenska Universitetssjukhuset och Västra Götalandsregionen 2016 bedömde rådet återigen att det var för tidigt att införa metoden i klinisk praxis. Om det fortsatta utvecklingsarbetet skulle visa att metoden är acceptabel, ansåg rådet att vården skulle koncentreras till något eller några enstaka sjukhus i landet och att det måste diskuteras om solidarisk finansiering i så fall ska aktualiseras.

Inom ramen för nuvarande beredning av frågan har Mats Brännström, överläkare och professor i obstetrik och gynekologi vid Sahlgrenska universitetssjukhuset och Göteborgs universitet, Johan Skoglund, överläkare i obstetrik och gynekologi och ordförande i NPO kvinnosjukdomar och förlossning samt Pia Teleman, överläkare i obstetrik och gynekologi och ledamot av NPO kvinnosjukdomar och förlossning deltagit vid ett av Smers sammanträden.

Smer vill framhålla att ett grundläggande villkor för att livmodertransplantation ska införas som ordinarie behandling är att metoden står i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet (1 kap. 7 § patientlagen [2014:821]). Donatorer och

mottagare av livmodrar och de blivande barnen får inte utsättas för otillbörliga risker. Det är inte Smer roll att bedöma om livmodertransplantation i dag uppfyller dessa krav, utan detta är en bedömning som åligger vårdgivarna.

Smer har bland annat till uppgift att bedöma konsekvenserna för människovärdet och den mänskliga integriteten i samband med medicinsk forskning, diagnostik och behandling. Rådet gör bedömningen att det inte finns några hinder i fråga om människovärde eller integritet som gör att livmodertransplantation, om metoden uppfyller ovanstående krav på säkerhet och effekt, skulle vara olämplig ur etisk synvinkel. En transplantationsverksamhet innehåller dock ett flertal element som inbegriper etiska frågeställningar, så som val av donatorer och prioritering av mottagare.

Om metoden introduceras i det ordinarie vårdutbudet måste det säkerställas att samtycket vid levande donation är frivilligt, liksom vid all donationsverksamhet. Informationen till donatorer och mottagare om risker, möjligheter och osäkerheter måste vara fullständig och korrekt. Tydliga kriterier för vem som kan bli mottagare och donator behöver tas fram och göras kända, på motsvarande sätt som svensk sjukvård hanterar sådana frågor inom annan verksamhet som rör transplantationer respektive assisterad befruktning.

Den fråga som framför allt diskuteras inom NPO och sjukvårdsregionerna är just om livmodertransplantation ska ingå i det ordinarie vårdutbudet. Smer har tidigare uttalat att även om det inte kan betraktas som en självklar rättighet att få barn genom assisterad befruktning, bör samhället så långt möjligt erbjuda ofrivilligt barnlösa personer möjlighet att bli föräldrar så länge det inte går ut över det blivande barnets intresse.¹ Smer kan också konstatera att andra typer av transplantationer och assisterad befruktning ingår i åtagandet för den svenska offentligt finansierade hälso- och sjukvården. För kvinnor som saknar livmoder eller har en obrukbar livmoder finns ingen annan behandling som möjliggör graviditet.

Beslut om prioriteringar inom hälso- och sjukvården måste fattas utifrån den prioriteringsetiska plattformen. Smer har inte i uppgift att göra sådana prioriteringar och kan inte lämna ytterligare vägledning kring om och hur livmodertransplantation bör prioriteras. Rådet anser dock att det vid ett eventuellt införande av livmodertransplantation som ordinarie behandling inom svensk hälso- och sjukvård måste säkerställas att det ges lika tillgång till behandlingen över landet inom ramen för nationell högspecialiserad vård.

¹ Assisterad befruktning – etiska aspekter. Smer 2013:1, s 222

Smer har inom ramen för nuvarande beredning inte tagit ställning till de etiska frågor som kan väckas av livmodertransplantation till trans- eller cismän. Tekniken är inte beforskad för dessa grupper och frågan är därför inte aktuell i det här sammanhanget.

Yttrandet beslutades vid ordinarie sammanträde den 12 april 2024.

I beslutet har deltagit Sven-Eric Söder (ordförande), Åsa Gyberg-Karlsson, Per Landgren, Sofia Nilsson, Anton Nordqvist, Per Ramhorn och Anna Starbrink, samtliga ledamöter i rådet. I beredningen av ärendet deltog även Lilas Ali, Anders Castor, Göran Collste, Titti Mattsson, Kerstin Nilsson, Olle Olsson, Nils-Eric Sahlin, Mikael Sandlund, Marie Sten och Kristina Wikner, samtliga sakkunniga i rådet. Föredragande i ärendet har varit Carolina Östgren, utredningssekreterare. En arbetsgrupp bestående av Lilas Ali, Kerstin Nilsson, Sofia Nilsson och Nils-Eric Sahlin har bistått sekretariatet i beredningen av ärendet. Även Lotta Eriksson, huvudsekreterare, har deltagit i beredningen.

För rådet,

Sven-Eric Söder
Ordförande
Statens medicinsk-etiska råd